

SUOMALAISEN LAKIMIESYHDISTYKSEN JULKAISUJA
C-sarja N:o 11

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS 75 VUOTTA

Toimituskunta

Antti Suviranta

Esko Hoppu

Paavo Kekomäki

Mikko Kämäräinen

Juhani Wirilander

Toimittaja

HELSINKI 1973

**SUOMALAINEN
LAKIMIESYHDISTYS
75 VUOTTA**

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

ISBN 951-9068-24-4 (sid.)
ISBN 951-9068-25-2 (1/2 nahk.)
ISBN 978-951-855-876-0 (PDF)

Vammala 1973. Vammalan Kirjapaino Oy

Erik Castrén

YK:n peruskirjan tarkistussuunnitelmat

Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) peruskirjan valmistelutyöt pantiin alulle jo toisen maailmansodan aikana lähinnä Yhdysvaltojen ja Englannin toimesta. Kesällä 1944 pidettiin Dumbarton Oaks'issa, Yhdysvalloissa neljän pääliittolaisvaltion Englannin, Kiinan, Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen edustajien kesken alustava kokous, jossa laadittiin luonnos YK:n peruskirjaksi. Eräistä avoimeksi jääneistä tärkeistä kysymyksistä, kuten veto-oikeudesta, sovittiin helmikuussa 1945 Jaltan kokouksessa, johon osallistuivat Englannin, Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen sodanjohtajat Churchill, Stalin ja Roosevelt. Lopullisen sisältönsä ja muotonsa sai YK:n peruskirja San Franciscossa 26.6.1945 päättyneessä pari kuukautta kestäneessä konferenssissa, johon pääsivät mukaan kaikki sodassa voittajien puolella taistelleet valtiot. Tärkeimmät kysymykset ratkaistiin siellä kuitenkin johtavien suurvaltojen kannan mukaisesti, koska järjestöä ei voitu ajatella perustettavaksi niiden myötävaikutuksetta. Muut valtiot saivat kyllä aikaan joitakin muutoksia ja parannuksia käsittelyn pohjana olevaan suurten laatimaan ehdotukseen. Peruskirjasta tuli huomattavan laaja eli 111 artiklaa käsittävä asiakirja (Kansainliiton peruskirjan käsittäessä vain 26 artiklaa), jonka olennaiseksi osaksi liitettiin YK:n oikeudellisen pääelimen, Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö, jossa on 70 artiklaa ja joka vain eräissä harvoissa kohdissa poikkei aikaisemmasta Kansainliiton järjestelmään kuuluvan Pysyvän Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännöstä.

Juridis-teknisesti YK:n peruskirja on kaukana täydellisestä. Siinä on systemaattisia, terminologisia ym. heikkouksia. Samoja asioita käsitellään eri kohdissa, samalla sanonnalla saattaa olla eri merkitys eri kohdissa (esim. »call upon» tarkoittaa milloin kehotusta milloin käskyä). Riidan ja tilanteen ero on jäänyt epäselväksi. Epä-

määräisiä tulkinnanvaraisia määräyksiä esiintyy monissa kohdin,¹ ehkä toisinaan tarkoituksellisesti, kun ei voitu päästä yksimielisyyteen jostakin kysymyksestä. Peruskirjan erikieliset viralliset tekstit eivät aina vastaa toisiaan edes pääkielien englannin ja ranskan osalta.² San Franciscon konferenssissa ilmeisesti pääpaino pantiin poliittisiin näkökohtiin. Tahattomat tekniset puutteet ehkä johtuivat osittain siitä, että maailmansodan riehussa yli viisi vuotta laajojen, oikeussääntöjä sisältävien valtiosopimusten tekoon ei juuri ollut tilaisuutta, joten sopimuksetekotaitokin oli ruostunut. Arveltiin, että peruskirja voidaan tarvittaessa tarkistaa ja parantaa myöhemmin; tärkeintä oli saada uusi rauhanjärjestö perustetuksi ja toimimaan mahdollisimman nopeasti. Peruskirjaan otettiin sekä sen yksittäisten määräysten muuttamista että yleistä tarkistusta koskevat kaksi artiklaa (108.—109.), jotka kuitenkin edellyttävät, että kaikkiin muutoksiin on saatava viiden suuren eli turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenten suostumus.

Mitä tulee peruskirjan aineelliseen sisältöön, on todettava, että alkulauseessa ja kahdessa ensimmäisessä artiklassa esitetyt järjestön päämääriä ja periaatteita koskevat lausumat ovat sinänsä oikeita ja kannatettavia. Rauha on turvattava ja kansainvälistä yhteistoimintaa on kehitettävä eri tavoin, kaikkien valtioiden alueellista koskemattomuutta ja poliittista riippumattomuutta sekä ihmisoikeuksia on kunnioitettava, väkivallan käyttöä ei sallita, eräitä hyväksyttäviä poikkeustapauksia lukuunottamatta, joten kaikki valtioiden väliset riidat on ratkaistava yksinomaan rauhanomaisin keinoin, ja valtioiden sisäisiin asioihin ei saa puuttua, jollei tämä ole välttämätöntä kansainvälisen rauhan turvaamiseksi. Lisäksi mm. sanotaan, että järjestö rakentuu jäsenvaltioiden täysvaltaisen yhdenvertaisuuden pohjalle, mistä kuitenkin poiketaan eräissä myöhemmissä määräyksissä myöntämällä viidelle suurelle pysyvät paikat turvallisuusneuvostossa ja veto-oikeus eräissä tärkeissä kysymyksissä. Valitettavasti monia muitakin edellä mainittuja pyrkimyksiä ja periaatteita on voitu vain osittain toteuttaa ja ne ovat siis jääneet odotettua tehottomammiksi.

¹ Niinpä eräs nykyajan huomattavimmista oikeusfilosofoista ja kansainvälisen oikeuden tutkijoista *Hans Kelsen* osoittaa YK:ta käsittelevässä laajassa kommentaariteoksessaan: *The Law of the United Nations*, London 1950, että monia peruskirjan määräyksiä voi tulkita kahdella, jopa useammalla tavalla, esittäen kaikkien eri ratkaisujen tueksi vahvoja perusteita. — Peruskirjan 79. artiklassa esiintyy sanonta »välittömästi kiinnostuneet valtiot».

² Viitattakoon vain 18. art. 2. kohtaan, joka koskee tärkeinä pidettäviä asioita, joista on yleiskokouksessa päätettävä 2/3 äänten enemmistöllä, ja puolustautumis-oikeutta koskevaan 51. artiklaan.

Tämä koskee mm. väkivallankäyttökieltoa, riitojen rauhanomaista selvittelyä, valtioiden sisäisiin asioihin puuttumiskieltoa ja ihmisoikeuksien kunnioittamisvelvollisuutta.

Järjestön jäseneksi pääsyä koskevat peruskirjan määräykset ovat aiheuttaneet jatkuvia vaikeuksia, eikä järjestöstä vieläkään ole tullut universaalista, kuten tarkoituksena oli. Järjestön eri pääelinten toimivallan rajat eivät ole täysin selviä, erityisesti on syntynyt riitoja yleiskokouksen ja turvallisuusneuvoston keskinäisistä valtuuksista rauhan turvaamiskysymyksissä, ja oikeudellisetkin kysymykset on mieluiten pyritty ratkaisemaan mainituissa kahdessa poliittisessa elimessä kuin Kansainvälisessä tuomioistuimessa, mihin ne kuuluisivat. Eräiden elinten kokoonpanoa on jouduttu muuttamaan järjestön jäsenmäärän kasvaessa.

Valtioiden välisten riitojen rauhanomaisesta selvittelystä sisältyy peruskirjaan kokonainen luku, minkä lisäksi Kansainvälisen tuomioistuimen asemalle on omistettu toinen luku, mutta kun valtiot eivät ole velvollisia erityisettä sitoumuksesta alistamaan riitojaan niitä velvoittavaan ratkaisuun eli välitysoikeudelliseen tai tuomioistuinmenetelyyn, on usein tyydyttävä pelkkiin neuvotteluihin tai sovitteluun, jolloin monet riidat jäävät selvittämättä. Kansainvälisen tuomioistuimen toiminta onkin viime vuosina ollut melko pahasti lamassa, joskin tätä kirjoitettaessa on merkkejä vähäisestä elpymisestä.

Peruskirjan edellyttämät pakkokeinot rauhan turvaamiseksi ovat suurelta osalta jääneet kuolleeksi kirjaimeksi, koskei sotilaallisia pakotoimenpiteitä koskevia peruskirjassa mainittuja järjestön ja jäsenvaltioiden välisiä sopimuksia ole saatu solmituksi suurvaltojen kesken ilmaantuneiden erimielisyyksien takia. Diplomaattisuhteiden katkaisemiseen rauhanhäiritsijävaltioon ja taloudellisuonteisten pakkokeinon kohdistamiseen siihen on turvauduttu vain parisen kertaa ja silloinkin heikoin tuloksin, koska ensin mainittu keino ei osoittautunut tarpeeksi tehokkaaksi ja koska jälkimmäisessä tapauksessa talous-sulkua ei ole saatu riittävän tiiviiksi jäsenvaltioidenkin rikkoessa sitä.³

Ihmisoikeuksien suojelemista ja kehittämistä koskevat peruskirjan määräykset ovat sangen ylimalkaisia, ja asianlaita on sama v. 1948 hyväksytyn ihmisoikeuksien selityskirjan osalta. V. 1966 solmitut ihmisoikeuksia koskevat kaksi sopimusta ja niihin liittyvä pöytäkirja eivät todennäköisesti tule vielä pitkään aikoihin voimaan, koska tämä edellyttää suurta määrää ratifiointeja tai liittymisiä, ja toistai-

³ Esim. Yhdysvallat salliessaan kromin tuonnin Etelä-Rhodesiasta.

seksi niitä puuttuu vielä paljon. On myös odotettavissa, että monet valtiot esittävät sanottuihin sopimuksiin monenlaisia varauksia, mitkä saattavat huomattavasti vähentää sopimusten arvoa. Ihmisoikeuksien tehokasta turvaamista vaikeuttaa myös valtioiden täysvaltaisuuden liiallinen painottaminen.

Myönteisinä puolina mainittakoon, että peruskirjassa on omistettu suurta huomiota (IX—X luvut) kansainväliselle yhteistoiminnalle talous- ja sosiaalikysymyksissä ja niitä käsittelevälle erityiselle pääelimelle, Talous- ja sosiaalineuvostolle. Samoin on pidetty huolta vieraassa hallinnossa olevien alueiden kehittämisestä itsehallintoa ja itsenäistymistä silmällä pitäen.⁴ Itsenäistymisprosessi onkin tapahtunut odotettua huomattavasti nopeammin, mutta se on samalla tuonut mukanaan monelle nuorelle valtiolle uusia vaikeita ongelmia.

Yhteenvedona voidaan todeta, että YK ei ole pystynyt täyttämään tärkeintä tehtäväänsä, rauhanturvaamista. Aseellisia selkkauksia, jopa ilmisotia, jäsenvaltioidenkin välillä on esiintynyt jatkuvasti, eikä aseistariisumisessa ole päästy alkuunkaan varustusmenojen vain kasvaessa vuosi vuodelta. On kyllä saatu aikaan osittainen ydinasekoekiello, ei kuitenkaan kaikkien valtioiden kesken.⁵ Joitakin ydinaseettomia alueita on perustettu, ja YK:n yleiskokous on hyväksynyt eräitä ydinaseiden ja muiden joukkotuhoamiskeinojen käyttökieltoa koskevia suosituksenluonteisia päätöslauselmia kuitenkin eräiden tärkeiden valtioiden myötävaikutuksesta. Eräiden vaarallisten aseiden lisäämiskiellosta on sovittu kahden super-vallan kesken pitkien neuvottelujen jälkeen. Mutta varsinaiseen aseistariisumiseen on vielä pitkä matka.⁶ — Sitä vastoin on tilanne huomattavasti valoisampi YK:n toisen päätehtävän eli rauhanomaisen kansainvälisen yhteistyön kohdalla, ei kuitenkaan läheskään tyydyttävä varsinkaan taloudellisissa kysymyksissä. Kuilu rikkaiden ja köyhien valtioiden välillä kasvaa jatkuvasti YK:n ponnistuksista huolimatta, ja kolmaskin asian tilan parantamiseksi viime vuonna pidetty kauppa- ja kehityskonferenssi osoittautui pettymykseksi. YK on saanut hoidettavakseen eräitä muitakin vaikeita ongelmia kuten meren ja sen pohjan käytön säännöstämisen ja ympäristönsuojelun. — Voidaan kiistellä, johtuuko YK:n toiminnan osittainen epäonnistuminen peruskirjan edellä mainituista puutteista vai jäsenvaltioiden haluttomuudesta toteuttaa vilpittömästi kaikki niille peruskirjassa asetetut velvoitukset sekä edistää

⁴ XI—XIII luvut eli 73—91 artiklat.

⁵ Esim. Kiina ja Ranska eivät ole yhtyneet tätä koskeviin sopimuksiin.

⁶ Eräänä vaikeutena tässä on aseistariisumismäärysten valvonta.

hedelmällistä yhteistyötä. Vikaa ehkä on kummallakin taholla, mutta mahdotonta on päätellä missä suhteessa ja kuinka suuri osuus kullakin jäsenvaltiolla on nykyisen olotilan syntymiseen. Osatekijänä on varmaan myös eräiden YK:ssa käsiteltävien ongelmien vaikeus, joten syytä ei aina voi lykätä enempää järjestön (peruskirjan) kuin jäsenten niskoille.

Jo varsin aikaisessa vaiheessa eli järjestön toiminnan alkuvuosina ilmeni monella taholla tyytymättömyyttä siihen. Päävaltojen välille syntynyt kylmä sota esti suorittamasta eräitä peruskirjan edellyttämiä täydentäviä toimenpiteitä esim. aseista riisunnan ja pakko-toimenpiteiden kohdalla, ja toiminnan tehokkuus kärsi siitä muutoinkin. Uusien jäsenien pääsyä järjestöön estettiin veto-oikeutta puolin ja toisin käyttäen usean vuoden ajan. Korean sota kärjisti tilannetta entisestäänkin, ja turvallisuusneuvoston osoittauduttua rauhanturvajana tehottomaksi siellä pysyvien jäsenten kesken vallinneiden erimielisyyksien takia yleiskokous hyväksyi v. 1950 Uniting for Peace -nimisen päätöslauselman, jonka tarkoituksena oli painottaa yleiskokouksen merkitystä maailman rauhan turvaamisessa, erityisesti jos turvallisuusneuvosto ei tähän pystynyt, mutta jonka päätöslauselman laillisuudesta edelleenkin kiistellään niin tieteisopissa kuin poliitikkojen kesken. Alkoi myös kuulua ääniä sekä oikeusoppineiden piirissä⁷ että YK:n kokouksissa, että peruskirjaa olisi muutettava mm. poistamalla veto-oikeus ja tekemällä oikeudellisten riitojen selvittely tehokkaaksi. Peruskirjan yleistä tarkistusta koskevaa konferenssia ei pidetty ennen v. 1955 kokoontuvaa kymmenettä yleiskokousta, jolloin asia oli viimeistään otettava siellä esille. Ajankohtaa ei pidetty silloinkaan sopivana tällaisen konferenssin kokoonkutsumiselle jatkuvasti vallinneen kireän yleispoliittisen tilanteen takia. Yhdysvaltojen ja eräiden muiden jäsenvaltioiden aloitteesta päätettiin kuitenkin asettaa komitea, jonka oli seurattava tilannetta ja ilmoitettava yleiskokoukselle, jos komitea katsoi olevan syytä ottaa tarkistuskonferenssia koskeva kysymys myöhemmin uudelleen harkittavaksi. Komitea ei toistaiseksi ole käänntynyt tässä mielessä yleiskokouksen puoleen, eikä yleiskokous itsekään palannut muutamaan vuoteen asiaan.

V. 1969 eräät valtiot ottivat kuitenkin tarkistuskonferenssikysymyksen uudelleen esille, ja seuraavana vuonna yleiskokous hyväksyi

⁷ Tästä julkaistiin 1950-luvulla lukuisia kirjoituksia aikakauslehdissä, jopa kirjasiakin. Ks. esim. allekirjoittaneen kirjoitusta v:n 1953 »Lakimieheissä» ss. 875—891.

niiden aloitteesta⁸ päätöslauselman, jossa päätettiin pyytää YK:n jäsenvaltioilta kirjallisia lausuntoja 1.7.1972 mennessä, pidettiin peruskirjan tarkistuksen tutkimista tarpeellisenä, ja pääsihteerinä kehoitettiin toimittamaan v:n 1972 yleiskokoukselle kertomus, johon saapuneet lausunnot sisältyvät. Ennen yleiskokouksen alkua oli 29 valtiota jättänyt lausuntonsa,⁹ ja ne muodostavatkin varsinaisen osan pääsihteerin kertomuksesta. Tarkoitus on nyt selostaa näiden lausuntojen pääkohdat liittämällä niihin eräitä huomautuksia.

Mainituista (29) valtioista kahdeksan puoltaa peruskirjan yleistä tarkistusta, yhdeksän valtiota on valmis harkitsemaan peruskirjan osittaisia muutoksia ja 12 valtiota on kokonaan vastustavalla kannalla. Mm. Englanti, Yhdysvallat, Norja, Ruotsi ja Tanska edustavat sanottua välittävää kantaa pitäen lähinnä institutionaalisia muutoksia (kuten tiettyjen elimien jäsenmäärän lisäämistä) mahdollisina.¹⁰ Tarkistusta vastustavat mm. kuusi Itä-Euroopan ryhmään kuuluvaa maata, Neuvostoliitto mukaan luettuna, Ranska ja Kuuba, kun taas puoltajiin kuuluvat mm. Brasilia, Kolumbia, Italia ja Japani. V:n 1972 yleiskokouksen yleiskeskustelussa eräät valtiot koskettelivat tätä peruskirjan tarkistuskysymystä toisten niistä sitä kannattaessa toisten vastustaessa. Tarkistuksen puolesta puhui mm. Kiina.

Peruskirjan tarkistuksen puolesta voi esittää useita näkökohtia, joihin viitattiin myös valtioiden edellä mainituissa lausunnoissa. Peruskirjaan sisältyy, kuten jo edellä on osoitettu, heikkouksia ja puutteita, ja peruskirja nimenomaan edellyttää, että tarkistuksesta on neuvoteltava viimeistään jo kymmenennessä yleiskokouksessa, josta nyt on kulunut 18 vuotta, ilman että on ryhdytty yleiseen tarkistukseen. Tänä pitkänä aikana on tapahtunut suurta edistystä mm. tieteen ja tekniikan alalla sekä huomattavia poliittisia muutoksia. YK:n jäsenmäärä on lisääntynyt suuresti, niin että se on jo lähellä universaalisuutta. Monet peruskirjan määräykset, mm. ne, jotka toiseen maailmansotaan liittyvinä olivat tarkoitettut väliaikaisiksi, ovat vanhentuneet. Eräät muut määräykset, kuten sotilaallisia pakkokeinoja koskevat, ovat taas jääneet epätäydellisinä vaille soveltuvuutta ja käytännöllistä merkitystä. Myös peruskirjaan kuuluva Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö, joka, kuten sanottu, juontaa alkunsa Kansainliiton ajalta,

⁸ Kysymyksessä olivat Brasilia, Costa-Rica, Haiti, Kolumbia, Nicaragua, Japani ja Filippiinit.

⁹ Ne on julkaistu asiakirjoissa A/8746 ja Add. 1.

¹⁰ Tämä on myös Suomen kanta eräin vähäisin vivahduseroin.

kaipaisi tarkistusta, mikä voisi lisätä valtioiden kiinnostusta tätä tärkeätä oikeuselintä kohtaan.¹¹

Toisaalta peruskirjan tarkistusta vastustetaan monilla syillä. Päinvastoin kuin peruskirjan puoltajat, vastustajat katsovat, että peruskirja on varsin tyydyttävä ja joustava.¹² Nykyistä järjestelmää ei pitäisi heikentää eikä peruskirjan edellyttämää vallan tasapainoa horjuttaa.¹³ Samoin tähän leiriin kuuluvat ovat yleensä tyytyväisiä myös YK:n tähänastiseen toimintaan ja sen aikaansaannoksiin. Ajan-kohtaa ei pidetä sopivana yleiseen tarkistukseen ryhtymiselle. Epäonnistumisen vaara on suuri, ehkä suorastaan varma, koska eräät turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenet vastustavat tarkistusta. Lopuksi on viitattu siihen, että eräitä peruskirjan määräyksiä on jo muutettu peruskirjan edellyttämässä järjestyksessä,¹⁴ ja että käytäntö on muuttanut eräitä toisia määräyksiä.¹⁵

Valtioiden kirjallisissa vastauksissa on peruskirjan tarkistuksessa ehdotettu tehtäväksi mm. seuraavia muutoksia. Aloitan Kolumbiasta, joka on tehnyt useimmat ja yleensä varsin pitkälle menevät muutosehdotukset. Kolumbia haluaa, että YK:n ovet avattaisiin kaikille valtioille. Jos syntyy epäilyksiä, onko jäseneksi pyrkivää pidettävä valtiona, tästä voitaisiin hankkia Kansainvälisen tuomioistuimen lausunto. Peruskirjan 4. artiklan määräys, että jäseneksi kelpaa vain »rauhaa rakastava» valtio olisi poistettava epämääräisenä, mitä se ilmeisesti onkin. Kolumbia viittaa siihen, että jäseneksi tultuaan valtio on velvollinen noudattamaan kaikkia YK:n peruskirjan määräyksiä. Jollei se tätä tee, voidaan 5. ja 6. artiklan mukaisesti joko pidättää sen oikeuksia tai turvautua vakavissa tapauksissa järjestöstä erottamiseen. Näyttää kuitenkin siltä, että erottaminen on jonkin verran ristiriidassa Kolumbian kannattaman universaalisuusperiaatteen kanssa. Jäseneksi ottaminen olisi Kolumbian mielestä ratkaistava yleiskokouksessa yksinkertaisella ääntenenemmistöllä nykyisen 2/3 enemmistön sijasta, eivätkä turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenet saisi käyttää veto-oikeutta estääkseen neuvoston suosituspäätöksen syntymistä. Kääpiövaltiot voisivat päästä YK:hon liitännäisjäseniksi, jol-

¹¹ Sanotun tuomioistuimen toiminnan elvyttäminen on jo ollut vireillä erillisenä asiana kolmessa YK:n viime yleiskokouksessa, toistaiseksi tuloksitta.

¹² Kanada on viitannut erityisesti joustavuuteen.

¹³ Tämä on mm. Ranskan eräs pääperuste.

¹⁴ Kysymys on turvallisuusneuvoston sekä talous- ja sosiaalineuvoston jäsenmäärän lisäyksestä.

¹⁵ Mm. sikäli, ettei pysyvän jäsenen poissaoloa turvallisuusneuvoston istunnosta tai äänestämisestä pidättäytymistä katsota enää esteeksi pätevän päätöksen syntymiselle.

loin niiden ei tarvitsisi suorittaa maksuosuuksia muiden velvollisuuksien ollessa samat kuin varsinaisilla jäsenillä. Kääpiövaltioiden oikeuksiin taas tulisi vain se rajoitus, etteivät ne saisi osallistua vaaleihin eivätkä ne olisi vaalikelpoisia.¹⁶ — Turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenten veto-oikeuteen Kolumbia ehdottaa toisenkin rajoituksen eli veton kieltämistä päätettäessä tutkinta-, tosiasioita selvittävien tai »inhimillisiä tarkoituksia palvelevien» komiteojen asettamisesta. Viimeksi mainittu sanonta vaikuttaa varsin epämääräiseltä. — Kolumbia ehdottaa edelleen, että perustettaisiin pysyviä rauhanturvaamijoukkoja YK:n käytettäväksi avustustoiminnassa suurten luonnononnettomuuksien sattuessa, aseleposopimusten noudattamisen valvomiseksi ja poikkeuksellisesti myös taistelutoiminnassa hyökkääjää vastaan. Viimeksi mainittu edellyttää tuloksiin pääsemistä hyökkäyskäsitteen määrittelemisessä.¹⁷ Turvajoukoissa olisi kullakin viidellä turvallisuusneuvoston pysyvällä jäsenellä ja yleiskokouksen valitsemalla viidellä muulla jäsenvaltiolla yhtä suuret kiintiöt. Kustannukset suoritettaisiin aseriisuntaa toteutettaessa säästyvillä varoilla, ja niiden suorittamisesta vastaisivat ensi kädessä turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenet. — Koska huoltohallintoalueita on enää jäljellä kaksi, huoltohallintoneuvoston nimeen olisi Kolumbian mielestä lisättävä viittaus ihmisoikeuksiin, ja se saisi uusiksi tehtävikseen näiden oikeuksien suojelemisen sekä taistelun jatkamisen kolonialismin jäänteitä ja *apartheidia* ym. rotusyrjintää vastaan. Brasiliaan yhtyen Kolumbia ehdottaa, että kollektiivinen taloudellinen turvallisuus taattaisiin itse peruskirjassa. Tätä varten talous- ja sosiaalineuvostoa olisi edelleen laajennettava ja tehtävä mahdolliseksi, että se voisi pitää kiireellisiä istuntoja talous-, finanssi- ja rahakriisitilanteissa. »Veto-oikeutta» ei saisi käyttää tässä neuvostossa. Varsinaista veto-oikeuttahan ei siellä tunnetakaan, joten Kolumbia ehkä tarkoittaa, etteivät yksityiset valtiot saisi vastustaa suuren enemmistön päätöksiä. Tähän tuskin kuitenkaan suostutaan. — Kolumbia haluaisi muuttaa pääsihteerin vaalia koskevat määräykset siten, että yleiskokous yksin valitsisi hänet turvallisuusneuvoston laatimasta ehdokasluettelosta, jolloin sanotun neuvoston pysyvät jäsenet jälleen menettäisivät veto-oikeutensa, mihin lienee vaikeaa saada niitä taivutetuiksi. Pääsihteerin valtuuksia olisi lisättävä myöntämällä hänelle oikeus pyytää turvali-

¹⁶ Kolumbian ehdotus eroaa huomattavasti Yhdysvaltojen v. 1969 tekemästä ehdotuksesta, että kääpiövaltioille myönnettäisiin vain vähäisiä oikeuksia ja etuja.

¹⁷ Hyökkäyskäsitteen määrittelemistä käsitellään jatkuvasti YK:ssa, mutta vielä on ratkaisematta monia siihen liittyviä vaikeita ongelmia.

suusneuvosto kutsuttavaksi kokoon, milloin hän katsoo sen olevan tarpeellista maailman rauhan ja turvallisuuden ollessa vaarassa. — Kansainvälisen tuomioistuimen toimivalta olisi pyrittävä tekemään pakolliseksi, mitä kuitenkin ei ole helppo toteuttaa. Jaostokäsittelyä sanotussa tuomioistuimessa olisi mahdollisuuksien mukaan lisättävä mm. perustamalla sekä alueellisia jaostoja että pysyviä jaostoja, viimeksi mainittuja erityisesti meri-, ilma- ja finanssioikeudellisia kysymyksiä varten. Apujäsenen käyttö olisi yleistettävä. Summitaiskäsittelyyn ja opastaviin lausuntoihin liittyviä prosessuaalisia määraikoja olisi lyhennettävä, ja oikeus pyytää tuomioistuimelta opastavia lausuntoja olisi myönnettävä nykyistä useammille kansainvälisille järjestöille. Edellisen johdosta on huomautettava, että tuomioistuin on jo saanut valmiiksi useissa kohdin uudistetut menettelytapasääntönsä, joissa on monia parannuksia mm. jaostokäsittelyn osalta. Opastavia lausuntoja ovat kansainväliset järjestöt pyytäneet tuomioistuimelta ani harvoin, joten on kyseenalaista, onko tarvetta lisätä lausuntojen pyyntöön oikeutettujen piiriä. — Lopuksi Kolumbia vielä ehdottaa, että entisiä (toisen maailmansodan) vihollisvaltioita koskevat ja muut ajankohtaisuutensa menettäneet määräykset eli 53., 106., 107. ja 109.: 3. artikat poistettaisiin peruskirjasta.

Muiden maiden muutosehdotuksista mainittakoon vain seuraavat. Belgia haluaa Kolumbian tavoin poistaa edellä mainitut peruskirjan vanhentuneet määräykset. — Brasilia ehdottaa aikaisemmin mainitun kollektiivisen taloudellisen turvallisuuden tehostamisen lisäksi myös nykyisten rauhanturvaamisoperaatioiden säännöstämistä peruskirjassa. — Kanada vuorostaan suosittaa jo kauan hiljaiseloa viettäneen sotilasesikuntavaliokunnan elvyttämistä. — Indoneesia pitää aseriisunnan tehostamista erityisen tärkeänä, mitä se ilmeisesti onkin. — Italialla on lukuisia ehdotuksia, kuten valtioiden välisten riitojen rauhanomaisten selvittelykeinojen kehittäminen lähinnä siihen suuntaan, että turvauduttaisiin yleisemmin Kansainvälisen tuomioistuimen ja välitysoikeudellisen menettelyn tarjoamiin mahdollisuuksiin. Turvallisuusneuvostolle olisi saatava nykyistä edustavampi kokoonpano ja sille olisi myönnettävä oikeus pyytää jäsenvaltioita asettamaan sen käytettäväksi pakkotoimenpiteiden toteuttamista varten aseellisia voimia ilman edeltä käsin solmittavia sotilassopimuksiakin. Kuten eräät muutkin valtiot, Italia suosittaa tosiasia- tutkimista (ns. fact-finding) valtioiden riitojen selvittelyssä. Se kannattaa myös huoltohallintoneuvoston uudistamista ja vanhentuneiden määräysten poistamista. — Japani yhtyy useissa kohdin Italian ehdotuksiin; johtuisiko

tämä siitä, että molemmat olivat aikoinaan Kansainliiton neuvoston pysyviä jäseniä ja entisiä suurvaltoja. — Madagascar ehdottaa veto-oikeuteen sellaista muutosta, että riitapuolien ja hyökkäystekojäsen valtioiden olisi pidätyttävä äänestämässä turvallisuusneuvostossa niitä koskevia asioita siellä käsiteltäessä, silloinkin kun on kysymys pysyvistä jäsenistä ja niihin kohdistettuihin pakkotoimenpiteisiin ryhtymisestä. — Filippiinit ehdottavat osittain samantapaisia muutoksia peruskirjaan kuin Italia ja Japani. — Yhdysvaltojen mielestä yleiskokouksessa vähälukuisin äänin hyväksytyt päätöslauselmat¹⁸ olisi katsottava rauenneiksi. Yhdysvallat haluaisivat myös, että eri maille annettaisiin äänestyksissä eri ääniarvot maiden tärkeyden mukaan. Tämä sotii kuitenkin jäsenvaltioiden yhdenvertaisuusperiaatetta vastaan, ja ääniarvojen määräämisestä tuskin päästäisiin yksimielisiksi. Jokainen valtio yleensä pitää itseään tärkeämpänä, kuin mikä on toisten valtioiden käsitys siitä. Yhdysvallat ovat liitännäisjäsenjärjestelmän kannalla arvellen, että tällaisia jäseniä voitaisiin hyväksyä peruskirjan määräyksiä muuttamattakin. Tähän käsitykseen tuskin voidaan yhtyä. Monien muiden jäsenvaltioiden tavoin Yhdysvallat suosittavat Kansainvälisen tuomioistuimen toiminnan elvyttämistä ja peruskirjan vanhentuneiden määräysten poistamista.

Arvosteltaessa edellä mainittuja peruskirjan tarkistuksen puolesta ja sitä vastaan esitettyjä perusteita, todettakoon vielä kerran, että peruskirjassa kyllä olisi paljonkin korjaamista, mutta että toisaalta vahvat käytännölliset syyt puhuvat yleistä tarkistusta vastaan. On käynyt selvästi ilmi, että turvallisuusneuvoston pysyvistä jäsenistä suurin osa vastustaa tällaisia puuhia, ja jo yksikin ääni tältä taholta riittää kaatamaan tätä koskevat ehdotukset. Monet johtavat valtiot vastustavat juuri tärkeimpiä uudistusehdotuksia kuten veto-oikeuden rajoittamista ja eri elinten valtaoikeuksien muunlaistakin horjuttamista. Vähäisistä muutoksista tuskin olisi niin suurta hyötyä, että niiden takia kannattaisi panna koko suurta tarkistuskoneistoa käyntiin.

Mitä taas tulee eri muutosehdotusten sisältöön, niin monet ehdotuksista ovat kyllä sinänsä kannatettavia, mutta edellä mainituista poliittisista syistä useita niistä ilmeisesti tullaan vastustamaan. Eräisiin näistä ehdotuksista on jo edellä esitetty kriittisiä huomautuksia.

¹⁸ Tällaista kyllä sattuu valitettavan usein äänestyksessä pidätyneiden ja poisaolevien määrän noustessa suureksi. Sääntöjen mukaan voidaan pätevä päätös saada aikaan jopa äänin 1—0—131 (pidätytyt). — Toisaalta äänestyksessä pidätyminen usein johtuu siitä, ettei asiaa pidetä erityisen tärkeänä, mutta syyt saattavat olla myös poliittisia, esim. vastuusta vapautuminen.

Peruskirjan tarkistuskysymyksen joutuessa sitten alustavaan käsitteilyyn YK:n 27. yleiskokouksen kuudennessa eli oikeudellisessa pääkomiteassa kuutisenkymmentä valtiota käytti puheenvuoroja käsitteilylle varatun 11 istunnon aikana. Yleistä tarkistusta kannatti tällöin vajaa 30 maata ja tällaista tarkistusta vastustaneista yli 30 maasta vajaa kolmannes ilmoitti kyllä olevansa valmis käsittelemään osittais-tarkistuksia konkreettisten asianomaisessa järjestyksessä vireillepan-tujen ehdotusten pohjalla.

Keskustelussa ei tullut esiin kovinkaan paljon uusia näkökohtia.¹⁹ Yleisen tarkistuksen puoltajista monet viittasivat YK:n demokratisoi-misen tärkeyteen, millä ilmeisesti lähinnä tarkoitettiin turvallisuus-neuvoston pysyvien jäsenten etuoikeuksien rajoittamista. Japanin — kuten eräiden muidenkin valtioiden — taholta painotettiin, ettei kysymys suinkaan ollut YK:n päämäärien ja periaatteiden muuttami-sesta vaan järjestön toiminnan tehostamisesta.²⁰ Tarkistuksen vas-tustajista Neuvostoliitto katsoi jo tarkistusajatuksen olevan omiaan alentamaan peruskirjan arvoa Egyptin pelätessä, että asian vireille-pano saattaisi antaa jäsenvaltioille tekosyyä olla noudattamatta jäse-nyydestä aiheutuvia velvollisuuksiaan. Yhdysvallat puolestaan toivat esille tarkistuksen epäonnistumisesta aiheutuvan vaaran.²¹ Kun tar-kistuksen kannattajat ehdottivat, että asiaa valmistelemaan asetettai-siin erityinen (32-jäseninen) komitea, vastustajat katsoivat, että asia saisi raueta. Lopulta hyväksyttiin Hollannin aloitteesta huomattavalla ääntenenemmistöllä yleiskokoukselle esitettävä päätöslauselmaehdo-tus, jonka mukaan jäsenvaltioille, jotka eivät vielä olleet esittäneet asiassa kirjallisia huomautuksiaan, annettiin tilaisuus toimittaa täl-laiset lausuntonsa YK:n sihteeristölle 1. 7. 1974 mennessä, ja että asia otettaisiin jatkokäsittelyyn YK:n 29. yleiskokouksessa eli syk-syllä v. 1974. Päätöslauselmaehdotus hyväksyttiin yleiskokouksessa tältä osin sellaisenaan.²²

Ei ole syytä ryhtyä ennustamaan tarkistussuunnitelman lopullista kohtaloa, mutta vaikka asia raukeaisikin, on sen esilleottamisesta ja käsittelystä YK:n asianomaisissa elimissä ollut sikäli hyötyä, että peruskirjan puutteisiin on kiinnitetty huomiota. Ehkä esitetyistä parannusehdotuksista eräät voidaan myöhemmin toteuttaa peruskir-jan osittaismuutoksina.

¹⁹ Ks. tarkemmin pöytäkirjoja A/C.6/SR.1374—1384.

²⁰ A/C.6/SR.1375 s. 9.

²¹ A/C.6/SR.1375 s. 8 ja A/C.6/SR.1379 ss. 6 ja 11.

²² Ks. A/Res./2968(XXVII).